

הפורחת בכל יום..

הניוז היומי של דרשו.

Dirshu
דרשו ד' ועוז
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

יום שלישי כ"ו כסלו תשע"ט | דף היומי בבלי: חולין ז.
דף היומי בהלכה: מסעיף ב' עד סעיף ג'.
מוסר: חובת השמירה פרק ח' מאות ד' "מרוב הרגלו" עד אות ו' "על ידי זה".
קנין חכמה הלימוד השבועי: חובת הלבבות שער הבחינה פ"ד 'והשביעית' עד פ"ה 'ואחר כן ישיב אל ליבו'.

הדף היומי בהלכה

האם מותר לומר לגוי לעשות מלאכה בשבת לצורך מצוה?

ויש מהראשונים שסובר שלצורך מצוה מותרת אמירה לגוי אף במלאכה דאורייתא, אך אין להקל כדעה זו.

[משנ"ב שלא, ח-ט]

אמירה לגוי לעשות מלאכה בשבת אסורה מדרבנן. כִּתְרֵי אִיסוּרֵי שַׁבַּת מְדַרְבְּנָן, מִכּוּנָה אִיסוּר זֶה בְּשֵׁם 'שַׁבּוֹת', וְאִמְרִיהָ לְגוֹי לַעֲשׂוֹת אִיסוּר דְּרַבְּנָן מִכּוּנָה 'שַׁבּוֹת דְּשַׁבּוֹת'.
אמירה זו התירו חכמים במקרים שונים, וביניהם - התירו זאת לצורך מצוה.

הדף היומי בהלכה

גוי בא לנגן בשבת שבע ברכות האם לאפשר לו זאת?

לצורך זה, ובפרט בחופה שנערכה בליל שבת - כבר פשט המנהג בכל ישראל לאסור זאת.

[שו"ע שלא, ב, ומשנ"ב ח-יב; ביאורים ומוספים דרשו, 13]

אסור לבקש מגוי לנגן בשבת וביום טוב, ואף לצורך שמחה של מצוה, כגון בסעודת שבע ברכות, סעודת ברית מילה, או בהקפות שבשמחת תורה. ואם הגוי בא מעצמו לנגן, אין איסור בדבר.
ואם כי בעבר נהגו להקל ולומר לגוי לנגן, או אף לתקן את כלי הנגינה

הדף היומי בהלכה

מדוע אסרו גדולי האחרונים לנגן בבית הכנסת בשעת התפילה?

שכן בכלים שהגויים משתמשים בהם לשורר בבתי תיפלתם, שבוודאי אסור לנגן בהם.

[משנ"ב שלא, י; בהרחבה ע"פ המקור]

לפני כמאתיים שנה היו מרשיעי ברית שהנהיגו לנגן בבתי הכנסת בכלי שיר בשעת התפילה, וגדולי האחרונים האריכו בתשובותיהם לאסור את הדבר, ובין שאר דבריהם כתבו - שהנגינה מסיחה את הדעת מהכוונה בתפילה, וכן יש איסור בדבר משום הגזירה שלא לנגן בכלי שיר לאחר החורבן; וכל

כאשר שמעתי על מכאוביו של מרן רבינו זצוק"ל צץ לי בראש שמו של מר טלמון ומשחתו הפלאית, הנחתי את ההצעה על שולחנו של מרן אך תגובתו הראשונית הייתה 'דברים בטלים' הוא לא רכש אמון למשחות פלאיות

מאז אותו ביקור הוא לא פוסק מלספר עליו. יש לו בבית הבד מרכז מבקרים ואלפי ישראלים שמבקרים שם שומעים ממנו התרשמות אישית על דמותו וביתו של מרן רבינו הגרי"ש אלישיב זצוק"ל

את הסכמתו של מרן רבינו זצוק"ל התקשרתי למר טלמון שייצא לדרך. כדי לקלוט את העוצמה שבסיפור עלי להקדים מספר מילים על דמותו של מר טלמון מדובר בחילוני ישראלי מה שנקרא מלח הארץ, מיותר לציין שהוא גדל בסביבה מנוכרת ליהדות החרדית,

לדוגמה כאשר הגיע באותו יום לביתו של מרן רבינו זצוק"ל לא הבחנתי עליו כלל שהוא חש משהו מקדושת המקום. בשעה היעודה מיד לאחר מנחה דרכה כף רגלו של מר טלמון על מפתן הבית הוא נעצר התבונן ימינה ושאלה ושאל בתמיחה זה הבית של הרב? השבתי לו בפשטות כן, אך לא יכולנו להאריך כי מרן רבינו זצוק"ל כבר המתין לו בדרך כלל מצויד מר טלמון בשטף דיבור מהיר ובוטח מאוד אך במשך כל אותו ביקור הבחנתי ששטף הדיבור שלו הפך למתון. מיד כאשר עזב את הבית אמר לי במילים האלו: תשמע חסיד לא ראיתי כדבר הזה מימי חיי. מאחר שנוכחותי בבית לצדו של מרן רבינו זצוק"ל הייתה בגדר מלומדה ניסיתי להבין ממנו ממה הוא כל כך התפעם והוא בקושי מצא את המילים הנכונות שיתאימו לעטוף בהן את התחושות העמוקות, הוא פלט כמה משפטים ואחד מהם:

רב כזה גדול בבית כזה קטן פשוט וצנוע. מה שמעניין יותר זו העובדה, שמאז אותו ביקור הוא לא פוסק מלספר עליו. יש לו בבית הבד מרכז מבקרים ואלפי ישראלים שמבקרים שם שומעים ממנו התרשמות אישית על דמותו וביתו של מרן רבינו זצוק"ל, הוא מתגאה בפניהם על השמן שהוא זכה לייצר לרב ויותר מכך על הדמות שהוא זכה בעצמו לפגוש, דמות שאותה הוא מסכם בשלוש מילים: צניעות, ענווה, פשטות ולקראת סיום הוא חותם מדובר בתופעה בלתי מצויה בעולם. מי שלא ראה את זה לא יראה את זה לעולם ואף לא יאמין שהיה קיים כדבר הזה והמבקרים שברובם אינם שומרי תורה ומצוות נותרים בטעם של עוד.

מוסף שבת קודש מקץ תשע"ג

כל מי שניצב מול מרן רבינו זצוק"ל עמד נפעם, לעולם לא אשכח את הפעם הראשונה בה ניצבתי מולו הרגשתי שאני מקבל זרם חשמל שאני נכנס לקודש הקדשים, המחשה נוספת לכך קיבלתי באופן מרתק ומעניין וזה היה קשור במעשה שהיה.

כנודע היה מרן רבינו זצוק"ל מאוד מחושב ומאופק בתגובותיו בהיותו המחשה חיה למידת ההשתוות של גדולי עולם מדורות הקדמונים ותמיד נמנע מלהתלונן או לגנוח על מכאוביו אך יום אחד בחודש טבת תשע"ב צעדתי לצידו לברית מילה שהתקיימה בבית מדרשו ובדרך קלטו אוזני אוווש של אנחת כאב.

לשאלת נכדו המסור רבי אריה, מה הכאב, השיב שהכאב הוא ברגליים כאשר הרהרתי במה שהתרחש באותו בוקר צץ לי בראש השם אבנר טלמון מדובר בבעל בית הבד בגולן אצלו ייצרנו את השמן המהודר עבור מרן רבינו זצוק"ל, בשעתו כיהן כמנכ"ל בחברה מצליחה במרכז הארץ עד שהחליט להצפין לרמת הגולן שם הקים את בית הבד של הגולן שהוא המשוכלל וייחודי בתחום.

כאשר ביקרתי במפעל סיפר לי מר טלמון שמלבד שמן זית הוא גם מייצר מוצרי בריאות טבעיים שונים שחומר הגלם העיקרי שלהם הוא הגפת שנוטר מהזיתים לאחר הכבישה. באותה הזדמנות, הציג בפני משחה מסוימת וסיפר שיש לו אמא מבוגרת מאוד שסובלת ברגליה והמשחה הזו פשוט הצילה אותה. כאשר שמעתי על מכאוביו של מרן רבינו זצוק"ל צץ לי בראש שמו של מר טלמון ומשחתו הפלאית, הנחתי את ההצעה על שולחנו של מרן רבינו זצוק"ל אך תגובתו הראשונית הייתה 'דברים בטלים' הוא לא רכש אמון למשחות פלאיות, אבל לנסות אולי כדאי. שאלתי והתחננתי וברוך השם הסכים מרן רבינו זצוק"ל לזה.

סיפרתי שמר טלמון מתגורר ברמת הגולן אך ברגע שהרב יאשר את הגעתו הוא מוכן לצאת מיידי לדרך. השעה אז הייתה בסביבות תשע בבוקר ומר טלמון יכל להיות במקום אחרי מנחה בשעה אחת בצהריים. לאחר שקיבלתי

מרון הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א העיד כי בביתם שיחקו הילדים בסביבון בחנוכה, אך אביו מרון הסטייפלר זי"ע לא הרשה להם לשחק בו בשבת, משום איסור מקח וממכר

"דער דריידל" - כתבה מרתקת על כל מה שרצית לדעת על מנהגי הסביבון בחנוכה

לימוד כרגיל. היו נצפים המוני ילדי חמד פזורים בכל פינות ומחנות, משחקים יחדיו עם הסביבונים מעשי ידיהם להתפאר. אשרי עין ראתה זאת. לסביבון המסורתי יש צורה של קובייה עם חוד מצד אחד, ובצד השני יש מקל קצר. על ארבע הפאות הנותרות של הקובייה, שנמצאות בין המקל לחוד, רשומות האותיות נ.ג.ה.ש. כל אות בצד אחד. בעולם הכללי ישנם מספר סוגים של סביבונים המשמשים למשחקים שונים, אך הסביבון שהתקבל ביותר הוא זה המופיע לרוב בשתי צורות, מרובע בעל בסיס מחודד ובראשו יתד שנועדה לאחיזה, או ריבוע בעל יתד עליונה ותחתונה. המנהג המרתק של משחק הסביבון בימי החנוכה נפוץ בכל תפוצות אשכנז וקהילות החסידיים, והוא מוזכר בספרים רבים וחשובים. המקור הקדום ביותר שנמצא מהדורות האחרונים על גדול בישראל ששיחק בסביבון הוא על מרון ה'חתם סופר', היה שומר בכל יום מימות החנוכה את הסביבון בכיסו, ולעיתים היה מוציאו ומוסרו למקורביו כדי שיגלגלו אותו לפרסומי ניסא. חשיבות מיוחדת העניק ה'חתם סופר' לסביבון, שהיה מונח על שולחנו כל ימי החנוכה, וכשהיה מישוה נכנס אליו היה החתם סופר מסובב אותו עמו פעם אחת, ואף לקח את הסביבון אתו לחדר בית הדין. סביבון זה עבר בירושה לזרעו אחריו, והוא מצוי כיום אצל הרה"ג רבי שמחה בונים סופר שליט"א, רב קהילת פרשבורג בשכונת גבעת שאול בירושלים.

וזה מעשה המשחק

בחוץ לארץ מטביעים את האותיות נ.ג.ה.ש. - שהן ראשי תיבות של המילים: 'נס גדול היה שם'. ואילו כאן בארץ ישראל, מטביעים את האותיות נ.ג.ה.פ. בחצרות קודש רבות הקפידו דווקא על האותיות נ.ג.ה.ש. וגם בארץ הקודש, כאשר לכל חצר סיבה מיוחדת המקובלת עליה. אצל הרה"ק ה'ברכת משה' זי"ע מלעלוב אירע כמה פעמים שהביאו לפניו סביבון שהיה רשום עליו נס גדול היה פה, והרבי ביקש עט וכתב עליו נס גדול היה שם דווקא, באומרו: נס גדול יהיה פה בעזרת השם"

באחד מלילות החנוכה, כשביקש הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע לקיים את מנהג ישראל תורה ולשחק בסביבון, כמנהגו הקבוע מאז ומקדם, הורה הרבי למשמשו לחפש סביבון עליו חקוקות האותיות נ.ג.ה.ש. כפי שנהוג בחוץ לארץ בתקופה היא התקשה המשמש למלאות את רצון המשלח ולמצוא סביבון שכזה. רק לאחר חיפוש ארוך ומייגע מצא הגבאי את הסביבון המיוחל אצל אחד החסידים והביאו בזריזות לפני הרבי.

מאוחר יותר, כשנכנס החסיד לחדרו של הרה"ק מבעלזא והגבאי הציגו ככזה שהסביבון הנדיר נמצא ברשותו, נענה הרבי ואמר לו בחביבות: "היום שיחקתי ב'דריידל' שלך! דע לך, שכתוב ב'בני יששכר' שאם מסובבים למטה מסובבים גם למעלה.. לאחר מכן הוסיף, שאין שום מקום לשנות באותיות הסביבון בארץ ישראל, וגם כאן יש לרשום את נ.ג.ה.ש.

סדר מנהג משחק הסביבון נהוג בקהילות ישראל נקבע על פי האותיות החקוקות על הסביבון כאמור, נ.ג.ה.ש. - שהן נס גדול היה שם. בקהילות ישראל נתנו באותיות אלו גם ראשי תיבות למילים נוספות בשפת האידיש, שכפי משמעותן כך מרוויחים או מפסידים. וזה סדר תבנית המשחק הקדום שיסודתו בהררי קודש: בתחילה מניחים קערה במרכז השולחן עם אגוזים, בוטנים וכדומה, ומחלקים את תכולתה בין כל משתתפי המשחק. כל משתתף מחזיר אגוז או בוטן אחד לתוך הקערה וכל אחד בתורו מסובב את הסביבון. כפי שהאות הנראית כלפי מעלה בשעה שהסביבון נופל, כך מקבל הוא מהקערה או מחזיר לקערה.

כאשר הסביבון נפל על האות ג' המרמז באידיש המלה 'גאנץ' (הכל) - היה הזוכה מקבל את כל תוכן קערת הזכייה, שכללה כפתורים, אגוזים או כסף; אם הייתה עולה לו האות ה', שהיא תחילת המלה 'האלב' (חצי) - הוא היה זוכה חצי מתכולת הקערה; כשהאות נ' הייתה עולה, היה 'נישט' (כלום) - והמסובב

יוסף מאיר האס

מסובבים אותו מסובבים ומסובבים, אך סודו הכמוס נותר חתום. אין ספור חוויות ייחודיות וזיכרונות ענוגים טמונים במשחק הסביבון, המהווה אחד הסמלים הבולטים של ימי החנוכה. כל אחד מאתנו משחק בהתרגשות רבה עם ילדיו עם הסביבון, כאשר בכל פעם מחדש מסתקרנים לדעת ולראות כיצד ייפול דבר ואיזו אות תנצח. ללא ספר מדובר במשחק מעניין ומאתגר במיוחד. מה עניינו של הסביבון, ומדוע משחקים בו דווקא בחנוכה? מתי הומצא משחק הסביבון, וכיצד קנה נחלה בקרב שבטי ישראל בכל מקומות מושבותיהם? בשורות הבאות ננסה להתחקות אחד משחק מיוחד זה שלא מצאנו כמותו במועדים ורגלים אחרים, נתהה על קנקנו ושורשו, וננסה להבין את עניינו לאשורו. משחק הסביבון, ובשפת האידיש 'דריידל', הינו מנהג ותיק ועתיק יומין, וככל הנראה כבר לפני מאתיים שנים התקבל בכל תפוצות ישראל. שורשו של המנהג מגיע עוד מתקופת בית המקדש השני בימי החשמונאים שכן עשו אבותינו בימים ההם בזמן הזה - כאשר גזרו היוונים להשכיחם תורתך ולא לעסוק בתורה. היו מתאספים ללמוד תורה היו משחקים בסביבון להראות לאויב שאינם עוסקים בדברי תורה. ובכדי לפרסם את הנס, שבזכות משחקי הסביבון יכלו ללמוד תורה, הנהיגו לשחק בו בכל ימי החנוכה.

למעשה, הסביבון לא מוזכר במקורות הקדומים של העם היהודי, בשונה ממנהגים אחרים, כמו משחק באגוזים בפסח או תחפושות בפורים, המוזכרים כבר בדברי הראשונים הקדומים ואף הובאו ב'שולחן ערוך'. על אף ניסיונות מחקר רבים, עד היום לא ידוע בבירור מתי בדיוק החלו לשחק בסביבון בכל תפוצות ישראל. על פי הנראה מדובר במנהג חדש יחסית, וההוכחה לכך היא שהמשחק בסביבון בחנוכה לא מוזכר כלל בכתבי חכמי ספרד שגרו בחוץ לארץ, וגם לא מצאנו שהיו נוהגים לשחק בו בקרב קהילות אחינו הספרדים ויוצאי מדינת ליטא. רק בקרב חכמי אשכנז המאוחרים וראשוני התלמידים של מרון הבעש"ט הק' זי"ע אנו מוצאים את משחק הסביבון שהיה נהוג ומקובל אצלם בימי החנוכה, לאחר שהיה מקובל מאד גם בין הגויים בתקופת קדם אלו. משום כך, ישנם חוקרים הנוטים לומר שהאגדה והמסורת המקובלת שכבר בימי המכבים שיחקו בסביבון היא אפשרות שיכולה להיות, אך קשה להעמידה במבחן המציאות בבירור גמור.

וזה מעשה הסביבון

תחילה וראש נפנה לנתונים בשטח ולהיסטוריה העומדת מאחוריהם. המשחק בסביבון הינו משחק עתיק יומין שמוצאו במדינת הודו, שם סימל הסביבון את ארבעת רוחות השמים. בימי הביניים נדד המשחק לארצות אירופה והיה מצוי ביותר בגרמניה. על ארבע פאותיו נהגו להטביע ראשי תיבות של מילים בשפה הגרמנית. אות נ' ('נישטס') - לא זכה ולא הפסיד, אות ג' ('גאנץ') - זכה בכל, אות ה' ('האלב') - זכה בחצי, או ש' ('שטאלאין') - הפסיד. אותיות אלו הפכו ברבות הימים למושג קדוש ורוחני, שזכו לעלות על שולחנם של גדולי ישראל והתייחסו אליהן בדחילו ורחימו.

סוגי הסביבון הם רבים ומגוונים. הללו עשויים בצורות וחומרים שונים, החל מעץ, עופרת יצוקה, וכלה בנחושת וכסף. ילדי ה'חיידר' בעיירות יהודיות, בעיקר ממדינות אירופה, נהגו להכין לעצמם סביבונים בעזרת תבניות עץ, שבתוכן צרו את הצורה המבוקשת ויצקו עופרת מותכת. החל מראש חודש כסלו החלה העבודה הגדולה והמלאכה הקדחתנית, כאשר תחילה היו הילדים החינניים עוברים בין בתי התושבים, לקבלת תרומות וחומרי גלם הנדרשים להכנת הסביבונים בעבודת יד. בימים הבאים, עם סיום יום הלימודים, היו הילדים מתאספים קבוצות קבוצות בחצרות הבתים ומכינים בצוותא את צורות הסביבונים. אחד לקח פיקוד על התכת העופרת, השני על בניית תבנית העץ שתתאים למבנה הסביבון הרצוי, חבריהם על סיתות גזרי העצים שנאספו והכנתם לגילוף וחקיקת האותיות על ארבעת צדדיהם. ומשבאו ימי החנוכה, שבהם לא התקיימו סדרי

לא היה מקבל כלום. ואם הייתה עולה האות ש', שהיא באידיש 'שטעל' (לשים) - היה עליו לשים בקערה אגוז או מטבע כסף. לאור האמור, הייתה התייחסות רבה בהיכלם של צדיקים לאות ג' החקוקה על הסביבון. כ"ק מרן האדמו"ר ה'אמרי סופר' מערלוי זצוק"ל, היה מסובב את הסביבון רק בזאת חנוכה, והיה מסובב כמה פעמים עד שהסביבון נפל על האות ג'. גם יבלחט"א כ"ק מרן אדמו"ר מצאנז שליט"א, הנהוג לשחק בסביבון עם נכדיו בלילות ימי החנוכה אחרי אמירת הפלפול, מקפיד שהסביבון ייפול דווקא על האות ג', המסמלת כאמור זכייה וניצחון, ולעיתים מורה לנכדיו לסובב את הסביבון שוב ושוב עד שיפול על האות ג'.

בחצרות חסידים ובני תורה

למרות שבקרב גדולי הדורות הליטאיים לא ראינו ולא שמענו ששיחקו בסביבון, מעיד מרן הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א שבביתם שיחקו הילדים בסביבון בחנוכה, אך אביו מרן הסטייפלר ז"ע לא הרשה להם לשחק בו בשבת משום שהדבר דומה למקח וממכר האסור בשבת. כשנשאל פעם מרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א אודות משחק הסביבון, השיב שאצלם נהגו שרק הילדים ולא המבוגרים משחקים בסביבון.

תיאור אוטנטי מרגש ומלבב מהחיים היהודיים בימי חנוכה שפיכו בעיירה 'מיר', אנו מוצאים ברשימותיו של אחד התושבים, אותן פרסם בפרק 'מיר של פעם'. מפני חיבת הדברים ותוכנם האפוף בנוסטלגיה מרוממת, נצטט את לשונו במדויק. במקורות ייחודית הוא מתאר את הכנת הסביבונים שבוצעה בידי אמן, כאשר כל העיירה מתכוננת יחד איתו לימי החנוכה המשמשים ובאים. הקולות שבקעו מבית החרושת נסכו אוויר חד בקרב כולם, כי הנה באים הימים הנעלים המאירים את חשכת החורף באור יקרות הבהוק למרחקים.

התיאור נפתח בטקס הכנת הסביבונים: "בית החרושת היחידי בעיירה 'מיר' היה של כותב ספרי התורה, שהיה יוצק את הסביבונים מעופרת בתבנית מיוחדת שהייתה עשויה מעץ אלון. בפנים, בתוך שתי חתיכות העץ, היו חרותות האותיות נ.ג.ה.ש משמע, נס - גדול - היה - שם. אחר כך היה יוצק בתבנית מבעד לחור קטן או במשפך את העופרת החמה, כך התקבל סביבון מעופרת בעל ארבע כנפיים, או מתבנית אחרת סביבון עגלגל וסגלגל. הסופר היה אומר שהוא מקרב את צעדי המשיח, כי נגה"ש בביטריא 358 כמו 'משיח'.

כאן הוא מתאר בעסיסיות את המגוון הסגוני של הסביבונים שנערמו בבית המלאכה במיר העיירה. "היו לו שני סוגי סביבונים. 'חסידיים' - כאלו שקופצים ורוקדים כדרכם של חסידים 'ומתנגדים' - כאלו שמסתובבים בשקט על עומדם, כמו מתנגד בשמונה עשרה בלחש. הוא היה אומר, שכל החיים משולים לסביבון מסתובבים ומסתובבים עד שנופלים... אחד קודם והשני אחריו.. הסביבונים שלו הגיעו לערים ועיירות.

"ילדי העיירה היו משחקים בסביבונים ומפרשים את האותיות בדרכם שלהם. נ - נישט (לא) אינך מקבל ולא כלום: ג - גאנץ (הכל) אתה מקבל את כל הכסף בקופה: ה - האלב (מחצית) אתה מקבל מחצית מהסכום: ש - שטעל צו (שים כסף) - בקופה. כך שיחקו בשמחה אחד עם השני, ולפעמים גם עם אחד ההורים. את הכסף שהרוויחו הם חסכו כדי לתת דמי חנוכה לרעב בחיידר או בתלמוד תורה.

חינוך ומוסר בסביבון

רמזים רבים יש בו במשחק הסביבון. הסביבון קם ונופל, נופל וקם, כמו החשמונאים במלחמתם נגד היוונים שלא אמרו נואש בראותם את צבא יון הענק והעצום, אלא חגרו כגיבור חלציהם ולחמו בעוז ובתעצומות נגד כל הסיכויים, וניצחו. הסביבון מסמל שאין להתייאש ברגעים הקשים והאפלים ביותר. גם כשנראה שאין כבר כל תקווה, יש לעשות עוד סיבוב אחד והכל ישתנה לטובה... בנוסף לכך, המשחק בסביבון מחזק את האמונה בבורא עולם, כי כמו שבמשחק זה אין אחד שיכול לנבא מראש איך יפול דבר, אם על אות ג' הרומזת להצלחה או על אות ש' הרומזת להפסד, כך גם כל מהלך ימי חייו של האדם שום דבר לא ברור מראש וכלום לא נמצא בידו, כאשר גם חכמה גדולה לא תועיל במצב הזה. עליו רק לסובב סיבוב קטן כדי לעשות פעולה כלשהיא, והשאר נגמר ונעשה בידי שמים. עליו רק לשבת ולצפות לראות איך מה' יצא הדבר.

הרבי מוויז'ניץ, בעל ה'דמשק אליעזר' ז"ע, היה מהפעילים הגדולים בשדה החינוך וחולל בו נפלאות. כאשר נשאל לסוד הצלחתו, אמר: מנהגם של ישראל לשחק בימי החנוכה בסביבון. חרוטות עליו האותיות נ.ג.ה.ש. לאמור נס גדול היה שם. נראה שתיקנו מנהג זה לפרסם את הנס. ונשאלת השאלה: כלום זה פרסום הנס, בסביבון כה קטן ובראשי תיבות? הלוא היה מן הראוי שיתקינו לתלות שלטי ענק ועליהם מתנוססות המילים במילואן, באותיות מאירות עיניים! אלא באו להורות לנו שעדיף סביבון קטנטן וראשי תיבות עליו ובלבד

שיסתובב ויסתובב, על פני שלט ענק וקפוא שלא עושה כלום.. "ופעם אחרת הוסיף שמהסביבון לומדים מוסר השכל, שאם עומדים במקום אחד בלי לפעול אין סייעתא דישמיא. רק כאשר מסובבים - ה' יתברך עוזר שיצליחו ואז הוא מתפלל מחולל פלאות ונסים.

לקחים חינוכיים רוחניים נוספים נלמדים ממשחק הסביבון. הגאון רבי יוסף צבי הלוי דינר זצ"ל. העביר לתלמידיו מה ששמע בילדותו מאביו, כי ניתן ללמוד מכללי משחק הסביבון לקחים הטמונים במשמעות האותיות החקוקות בו: האות נ' היא 'נס'. כאשר נופל הסביבון על אות זו לא זוכים בשום דבר, כדי לחנכו שאין סומכים על הנס, האות ג' היא 'גדול', בה זוכה מסובב הסביבון על אות זו כל תכולת הקערה, כדי ללמדנו שרק אם מתייעצים עם הגדולים ונוהגים על פי הוראותיהם אז מצליחים ומרוויחים, וכפי שאמרו חז"ל: 'כל מי שנוטל עצה מן הזקנים אינו נכשל'

האות ה' היינו - 'היה' - כשהסביבון נופל על אות זו זוכים בחצי מתכולת הקערה, משום 'שהיה' מרמז על העבר, היינו המסורת, ועלינו לדעת, ולהשריש בלבבנו שלא די לזכור את העבר בלבד, כי העבר, למרות חשיבותו הרבה, אינו אלא כ'חצי מלאכה', והמלאכה הטובה אינה נשלמת אלא על ידי העתיד. לכן עלינו להשקיע ולבנות את דורות העתיד, וכל עוד שלא עשינו זאת נקבל רק חצי מתכולת הקערה: האות ש' היא תחילת האות 'שם', וכשנופל הסביבון על האות ש' צריך לשלם מכספו או מאגוזיו לקופה הכללית, כי 'שם' הוא רמז לארץ ישראל, ועלינו להשתדל תמיד לסייע במסודות התורה והחסד של ארצנו הקדושה, כי זהו בנינה האמיתי של ארץ ישראל..

סביבונים בימי הרעה

עדות יוצאת דופן לקיום מנהגי חנוכה גם בשבי הנאצים, נמצאה לאחרונה בליטא. במהלך עבודות בנייה במקום שבו שכן בעבר גטו וילנה, מצא הקבלן ארבעה סביבונים העשויים מעופרת יצוקה, מהווים עדות אילמת ונוגעת ללב לכך שגם בזמנים הקשים ביותר של העם היהודי הצליחה הקהילה לשמור בגטו על מנהגי המועדים.

אנשי עמותת 'מעמקים', הפועלת כדי לחבר בין הדור הצעיר לבין ניצולי השואה, קיבלו לאחרונה שיחת טלפון מסקרנת מקבלן ליטאי. הוא שמע על העמותה הפעילה במזרח אירופה, באחד המרתפים פריטים לא מזוהים בעלי אופי יהודי. הוא שלח תמונה של הסביבונים הייחודיים אל יו"ר העמותה. הלה, שמאתר פריטים הקשורים לתקופת השואה כדי להציג אותם ולספר את סיפורם ליהודים צעירים ברחבי העולם, נדהם מהצילום ומיהר לצאת ממקום מגוריו בוורשה לנסיעה ארוכה לוילנה. "הסברתי לו בהתרגשות שמדובר בסביבונים, והוא החליט לתרום אותם. הגעתי לשם וזה היה רגע מדהים ומרגש מאד. זה ממש נס חנוכה קטן ופרטי שלנו" ציין בהתרגשות נוכח המציאה הנדירה. לדבריו, על הסביבונים כתובות האותיות: נ.ג.ה.ש. - "נס גדול היה שם" כנהוג בארצות הגולה.

במהלך חפירות בבורות הרכוש במחנה ההשמדה הנודע לשמצה 'חלמנוש' במערב פולין, נמצאו סביבון ותליון עתיקים. כשהנאצים ימ"ש אמרו ליהודים שנשלחו למחנות ההשמדה כי הם יכולים להביא אתם חפצים קלים עד 3-4 ק"ג, חלקם בחרו להביא אתם מתוך אמונה תמימה גם כלי קודש הקשורים למועדים וימים טובים, למען יוכלו לתחזק דרכם בקשר עליון. הפריטים שנמצאו כאמור: הסביבון שעשוי עופרת יצוקה והתליון שעשוי כסף שעליו נכתב "נס חנוכה" הגיע לידי מכון 'שם עולם'. בהנהלת המכון סבורים שהסביבון והתליון היו ככל הנראה שייכים לאשה יהודייה תושבת המקום שענדה אותו בימי החנוכה. במכון לא יודעים לציין במדויק למי היו שייכים, אולם קרוב לוודאי שבעליהם נספו בשואה.

תשמישי הקדושה הללו הנמצאים במקומות מחרידים אלו מבטאים באופן מובהק את סיפוריה היהודי של אותה תקופת הוד שהייתה ונעלמה כלא הייתה. בנוסף על האמונה ושמירת המסורת, הסביבון בתקופה היא היה חפץ שגם ילדים וגם מבוגרים היו משחקים בו, ועל כן נבחר הסביבון להיארו בצרור אותו לקחו למקום החדש, בו הם קיוו שאכן קיים.

על צדדיו של הסביבון מופיעות האותיות נ.ג.ה.ש. שמשמעותן כאמור נס גדול היה שם. כשהסביבון מסתובב, האותיות מיטשטשות וחוזרות להיראות רק שהוא עוצר. הסביבון מייצג כיצד אנחנו - השקועים בהתרועעות העסקנית של חיי היומיום - איננו יכולים להבחין בנסים שכל הזמן מתרחשים סביבנו. רק שאנחנו עוצרים כדי לחשוב, העיניים שלנו נפקחות לראות את הנסים שלמעשה היו כאן כל הזמן - בימים ההם וגם בזמן הזה.

(המבשר קהילות - יום רביעי כ"א בכסלו תשע"ז)

”שמעתי שראש הממשלה מגיע לכאן מחר”, אמרה האשה לחזון איש. ”יש לי קיוסק ברחוב רוטשילד בת”א ומס הכנסה עושים לי צרות, שהרב שיבקש מראש הממשלה שידאג שמוס הכנסה יירדו מהקיוסק שלי”...

וינן יוסף את פרעה לאמור...

אשה אחת לחזון איש ואמרה לו: ”שמעתי שראש הממשלה אמור להיות פה מחר, יש לי קיוסק ברחוב רוטשילד בתל-אביב ומס הכנסה עושים לי צרות, אני מבקשת מהרב שיבקש מראש הממשלה שידאג שמוס הכנסה ירדו מהקיוסק שלי... כאשר היא סיימה את דבריה ויצאה, אמר החזון איש לסובבים אותו: מכל האנשים שבאו לכאן, היא היחידה שדיברה לעניין... רוצים ללמד את החזון איש כיצד לדבר 'דיפלומטית'... גם יוסף שנפגש עם פרעה, היה צריך לדבר 'דיפלומטית', אבל בא מלאך ולימד אותו...

(יחי ראובן)

כידוע, בעיצומו של המאבק נגד גיוס בנות הביע ראש הממשלה דאז את רצונו להיפגש עם החזון איש. כאשר שאלו את החזון איש אם הוא מסכים לפגישה, הוא השיב כי דלתו פתוחה לכולם ומי שרוצה לבוא יכול לבוא. כמה ימים קודם הפגישה המיועדת, החלו להגיע לחזון איש כמה וכמה אנשים משלנו, שומרי תורה ומצוות, אישי ציבור, כדי לייעץ לו כיצד לדבר עם אותו ראש ממשלה. הם אמרו לחזון איש: ראש הממשלה מדבר בלשון 'דיפלומטית', ולכן צריך לדבר איתו באותו לשון. החזון איש הרי אינו יודע לדבר 'דיפלומטית', לכן הם ביקשו לתת עצות לחזון איש, מה להשיב לו אם הוא ישאל כך או יאמר כך. נכנס עסקן פלוני וחבר כנסת אלמוני, ועוד אחד ועוד אחד. ותוך כדי כך נכנסה

על דא ועל הא

כשהאברך סיים לשטוח באוזניי את סיפורו, הוא תפס את עצמו ואמר: "בעצם מה יש בסיפור הזה שאני מרוגש ממנו ומספר את זה? ביג-דיל, סך הכל מצאתי טרמפ ומצאתי שמן זית... למה אני מספר את זה?"

וינן יוסף את פרעה לאמור...

סתם, כל ביהכנ"ס שיש בו כעת מניין ערבית. האברך ירד ליד ביהכנ"ס ההוא ונכנס אחרי היהודי להתפלל ערבית. "במבואת בית הכנסת" - ממשיך האברך ומספר לי - "שמתי לב שעומד דוכן ומוכר מוצרי חנוכה, בקבוקי שמן הזית הצהבהב שניצבו מסודרים כחיילים, הזכירו לי שנשכח ממני לקנות שמן זית. הבנתי שה' עשה עמי חסד שאגיע הנה ואקנה בקבוק שמן זית, אחרת הייתי מגיע לשעת הדלקת הנר ומוצא את עצמי בלי שמן זית למאור, בשעה שמרבית החנוניות סגורות לרגל החג. "התפילה מסתיימת ואותו יהודי ניגש אלי ושואל אותי אם אני רוצה שיקפיץ אותי חזרה לביתי, מאחר והוא חוזר מאותו הכיוון. שבת עמו הביתה להדלקת הנרות כשבקבוק השמן בידי ולא הפסקתי להודות להקב"ה על כך שזימן לי נסיעה מדלת הבית עד דלת ביהכנ"ס וחזור, ואף זימן עד לידיי את בקבוק השמן החסר."

כשהאברך סיים לשטוח באוזניי את סיפורו, הוא תפס את עצמו ואמר: "בעצם מה גדול בסיפור הזה שאני מרוגש ממנו ומספר את זה? ביג-דיל, סך הכל מצאתי טרמפ ומצאתי שמן זית... למה אני מספר את זה?"

אולם אני אמרתי לו: שור נא וראה, אתה למדת לפני החנוכה על אור ימי החנוכה, על אור ההודאה, על כמה יש לנו להביט בכל הקורה עמנו ולראות את הטובה שהקב"ה עושה עמנו. והנה אתה פתאום מרגיש חיבור חזק כל-כך עם מי שאמר והיה העולם. הרגשת שהוא-הוא זה המזמן לך את הטרמפ, את הנסיעה הלוח ושוב, והוא-הוא זה המפגיש אותך עם בקבוק שמן הזית שלא זכרת כלל שהוא חסר לך...

ככה זה, כשמתחילים לחפש את הקב"ה בכל פרט ופרט בחיינו ומרבים להודות לו, נרקם קשר חזק ואמיץ בין האדם ליצורו, קשר המניב פלאות ברוחניות ובגשמיות.

(גיליון אור החסידות)

ימי החנוכה הם הזמן המוכשר להתחיל בעבודת ההודאה להקב"ה. להתחיל למצוא את הקב"ה בכל דבר במהלך סדר היום שלנו, לראות את הטובות שהוא מטיב עמנו ולהודות לו.

יש לך כיסא לשבת עליו ושולחן להניח עליו את הנצרך - תודה על כך להקב"ה; אתה נכנס הביתה ובלחיצת מתג הבית כולו מואר לך - תודה על כך לאביך שבשמים, יוצר אור; אתה הולך בדרכך ומכר שעובר על ירך מחייך אליך ומברך אותך - תודה להקב"ה, הרי אותו מכר היה יכול להיות בדיוק סר וזעף ולהחמיץ לך פנים. כשהוא מחייך אליך, קח את זה בהכרה שהנה, אבא שבשמים מחייך אליך וכמובן תמהר להודות לו מקרב לב. כך על כל דבר ודבר, קטן כגדול, להודות שוב ושוב: תודה לך ה'; יישר כוחך אבי שבשמים...

כשאדם מתרגל לחיות עם תחושת הודאה כזו, הוא מחזק רק יותר ויותר את הקשר ואת הדביקות שלו אל הקב"ה. הוא מתחיל להרגיש שהוא דבוק אל אלוקיו בכל אשר יפנה.

הרי לכם דוגמה חיה של אדם שמודה להקב"ה עד שהוא מכיר בטובתו ורואה אותו על אורח חיוני:

לפני מספר שנים נכנס אלי אברך שהסתובב כאן באחד מימי החנוכה ואמר: "אני חייב לספר לכם סיפור של השגחה פרטית מופלאה שהתרחש עמי אתמול בעיתותי ערב". הייתי אוזני ואותו יהודי סיפר: "אתמול יצאתי מביתי לתפילת ערבית לפני הדלקת הנרות, והנה נזכרתי שתקלה קרתה ברכבי, כך שלא אוכל לנסוע עמו אל ביהכנ"ס הקהילתי הנמצא במרחק ניכר. החלטתי לעצור טרמפ. יצאתי אל הכביש והושטתי אצבע. שניות חלפו עד שיהודי עצר לי ברכבו ושאל אותי לאן פני מועדות, סיפרתי שאני מחפש להגיע אל בית-הכנסת ושרכבי מושבת. הוא אמר לי שהוא בדיוק נוסע לתפילה והזמין אותי בטוב לבב להצטרף אליו בנסיעתו."

מה מתברר, שאותו יהודי טוב לב לא הבין שהאברך מעוניין להגיע לבית-כנסת מסוים בו הוא נוהג להתפלל; הוא חשב שהוא רוצה להגיע לבית-כנסת

"בתור נבחן 'דרשו' אני יכול להעיד בפה מלא, שהחיים שלי מתחלקים לשנים, החלק הראשון לפני שהתחלתי להבחן על הדף היומי ב'דרשו', והחלק השני לאחר שהתחלתי להבחן..."

"כל יום שאתם לא בפנים, אתם מ-פ-ס-י-ד-י-ם" - מכתבו של הרב י' ר' מנחמי 'דרשו'

בפנים, אתם מ-פ-ס-י-ד-י-ם, אתם יכולים ליהנות מכל רגע, להתקדם ולרכוש עוד ועוד מושגים בתורה ומצוותיה, ולהרגיש שאתם עושים משהו מועיל באמת. אומנם צריך להקדיש לכך לפחות שתיים שלש כל יום, אבל זוהי השקעה שווה מאין כמותה, הרחבת האופקים התורנית, היכולת ללמוד ולשנן ולחזור פעם אחר פעם, לזכור מושגים, ולהרגיש בלימוד הש"ס כמו שמרגישים בבית, זוהי הרגשה שאי אפשר לתארה במילים ושווה כל מאמץ.

ולאלו הטוענים שעדיף לחכות עד מסכת ברכות, ואז להצטרף, הנכם מוזמנים לבדוק אצל רוב לומדי ה'דף היומי' המצליחים לעמוד בקצב וליהנות מהלימוד, רובם לא התחילו בפרק "מאימתי", הסיבות לכך מגוונות, אך הדבר חוזר ונשנה אצל רובם ככולם, האחד התחיל דווקא במנחות, והשני בגיטין, השלישי מפרק בהמה המקשה, הרביעי מחזקת הבתים, והוא סתם כך מדף פו בבבא קמא, הצד השוה שבכל אלו, שהם ניצלו את ההזדמנות וקפצו על העגלה ללא חשבונות, ועכשיו הם נהנים כל רגע מהנוף המדהים.

זאת ועוד, משל למה הדבר דומה, לרכבת היוצאת בשעה מיועדת מהתחנה, יש כאלו שמגיעים אליה בדקה האחרונה בנשימה טרופה, עם כל הפעקלעך והחבילות, ועד שהם נוחתים על מקומם, כבר עברה לה חצי נסיעה, ויש כאלו המקדימים להגיע, מסדרים לעצמם מושב טוב, מאמצים להם תנוחה נוחה, מסדרים את החבילות כמו שצריך, מתיישבים על מקומם, ומתחילים ליהנות מכל רגע מנסיעה נעימה ורגועה.

אותו דבר הוא גם אצל לומדי הדף, יש כאלו המצטרפים לדף היומי רק כשמתחילים מסכת ברכות, הם עדיין טריים ובוסריים, לא רכשו עדיין את הטכניקות, איך כמה ומה לחזור, במה צריך להתמקד ובמה אין צורך, אך לעומתם ישנם כאלו שהגיעו כמה עשרות ומאות דף לפני כן, הם כבר רכשו לעצמם טכניקות ומיומנויות איך ללמוד את הלימוד היומי, ומתי אפשר לחזור גם על הדף של אתמול, עם חברותא או בלי, באלו ספרים כדאי לעיין, והם פנויים להתחיל בנסיעה, וליהנות מכל רגע...

אז אל תגידו מחר, פן יהיה מאוחר.

אסיים בברכה, יהי רצון שחפץ ה' בידכם יצליח למעלה מהמשוער ותזכו להרבות עוד ועוד חיילים לתורה בכמות ובאיכות עד ביאת גואל צדק בב"א.

בברכה רבה

י. ר.

אין בפי מילים להודות על הגליון המרתק המלא וגדוש כל שבוע מחדש מאוצרות גאוני וצדיקי הדורות, ממש סולת משובחת בכלי מפואר. בפרט רציתי להודות לכם על המדור שבו מתראיינים נבחני קניין ש"ס. לדידי זה מדור המתכונים של החוברת, כי אם בשאר המדורים המדובר על גדולי ישראל במתכונת המושלמת שלהם, מה שהם עשו ופעלו כשהם הגיעו לשיא דרגותיהם, כאן אנחנו מדברים מאלו שעתידיים להיות גדולי הדור, משתתפים עימם בלבטיהם ובקשייהם, ובעיקר מנסים ללמוד איך הם עושים את זה.

בתור מי שנבחן במסלול הרגיל של הדף היומי ב'דרשו', אני חייב להודות, שלא פעם ולא פעמיים שאבתי מהמדור הרבה עידוד וחיזוק להמשיך הלאה ולשאוף לעוד ועוד, הנה, גם אברכים פשוטים כמוני וכמוך זוכים להבחן על כל הש"ס, ומדוע ייגרע חלקי?! כמו כן קבלתי הרבה תובנות מעניינות מהמדור, שיטות לחזרה ולשינון, עצות נבונות וכל מיני פטנטים ורעיונות, ואני חושב שהוא אחד המדורים החשובים ביותר, אם לא החשוב שבהם, ועל כך אפשר לומר רק מילה אחת: תודה.

בתור נבחן 'דרשו' אני יכול להעיד בפה מלא, שהחיים שלי מתחלקים לשנים, החלק הראשון לפני שהתחלתי להבחן על הדף היומי ב'דרשו', והחלק השני לאחר שהתחלתי להבחן, החיים הם מלאים סיפוק, וכל הזמן אתה יודע שאתה מתקדם בכיוון הנכון, בקיצור, חיים מלאי טעם ומשמעות.

עושר המושגים שנחשפים אליהם במשך לימוד הדף באופן סדיר ועקבי, מעלה ומרומם את האדם לפסגות, נושאים שאם לא הלימוד העקבי והבחינה המתמדת לא היית מגיע אליהם, מעילה ומליקה, שחיטה וטריפות, קרבנות ומנחות, זה רק מקבץ קטן מהנושאים, ועוד ועוד אלפי נושאים בתורת ה' ובמצוותיו שכלל לא היית פוגש בהם לולי הלימוד המתמיד, ואפילו אם כן היית פוגש במשך הזמן, סביר להניח שהדברים לא היו נקלטים בזכרון, ורק בגלל הבחינות והחזרות העקביות, נקלטים הדברים היטב.

כשנתבונן קצת, הרי הש"ס הוא הבסיס והיסוד האיתן שעליו קמה וגם נצבה כל התורה שבעל פה המצויה בידינו, הא' ב' של כל תלמיד חכם הוא לדעת ולהקיף את כל הש"ס, ובעזרת הבחינות האלו זוכים עוד ועוד יהודים לדעת להכיר ולהקיף את כל הש"ס ולגדול ולצמוח גדולים בתורה, הרי אין מילים שיבטאו את התודה העמוקה המגיעה על כך, ולא לחינם רואים את גודל ההערכה של כל גדולי הדור וצ"ל ושיבדלחט"א למייסד ומקים המפעל הזה.

אודה לכם מאד באם תפרסמו את מכתבי זה, ואני רוצה גם לנצל את הבמה ולפנות לאלו שעדיין אינם נמנים על נבחני הדף ב'דרשו', כל יום שאתם לא

מסתכל ה'סנדלר' הקדוש בבן שיחו במבט חודר. שותק רגע ואז שואל במעין תוכחה: "דברי חיזוק אתה מבקש?! היודע אתה שבעיירת הולדתי היה יהודי שהיה מוכן לשלם אלפי רובלים רק כדי לראות אותי. ואתה, אצלך זה כלום?"

הסוד לחיים של אושר: להודות תמיד על הדברים 'הפשוטים'

איזה דבר תורה, חיזוק שאוכל לקחת עימי לחיים. תקופה לא קלה ל"ע שורת עתה בביתי, זקוק אני עד למאוד לדברי חיזוק מהרב, ישיבו נפשי". מסתכל רבי משה יעקב בבן שיחו ומבט חודר לו, עמוק. שותק לרגעים ואז שואל הוא בתמיהה עצומה ובמעין תוכחה: "מה? דברי חיזוק אתה מבקש? היודע אתה שבעיירת הולדתי היה יהודי שהיה מוכן לשלם אלפי רובלים רק כדי לראות אותי. ואתה, אצלך זה כלום?"

כעת רק ראונו מבלבל ונסער לחלוטין. והרי ידוע הסנדלר בענוותנותו המופלאה, שאין לה אח ורע, פשטותו היתה לשם דבר ומידותיו הנאצלות היו מושא להערצה. אך בטרם היה סיפק בידו של ראובן לשאול דבר מה, חזר ר' משה יעקב והפעם בקול רם יותר: "השומע אתה? בעיירת הולדתי היה יהודי, שהיה מוכן לשלם אלפי רובלים רק כדי לראות אותי ואתה לכולם נחשב הדבר בעיניך?"

ואז, מניח ר' משה יעקב יד רכה על כתפו של ראובן, מביט בו בעיני הטובות, המלאות ים של טוהר וזכות ומסביר: "כן בעיר הולדתי היה יהודי עיוור... יהודי זה היה מוכן לשלם אלפי רובלים רק כדי לראות אותי, או כל אדם אחר. היה מוכן להזיל הון מכספו כדי להשיב את האור לעיניו. ואתה ידידי, מתנת הראייה שהעניק לך הבורא, לכולם היא בעיניך? האם היום כבר הודית לבוראך על מצלמה מופלאה זו שראייה שמה? כבר שרת שיר תודה לאביך שבשמים ויצאת בריקוד על האוצר שברשותך?"

"דע לך", הנמיך את קולו כממתק סוד, "אם ברצונך לחיות חיים מלאי אושר ושמחה, זכור תמיד להודות לה' על המתנות הפשוטות, לכאורה, שהוא מעניק לך. על החיים, על הבריות ועל אינספור טובות וחסדים. לאחר הודיה שכזו תחוש ניות, רגוע, שמח ומאושר ותוכל להתמודד טוב יותר עם מצוקות העיתים".

לוחץ ר' משה יעקב את ידו של ראובן בחמימות, מקווה שדבריו הותירו רושם על בן שיחו ובענוותנותו האופיינית יוצא מן האולם, מותיר אחריו את ראובן מחויך, נושא עיניו לשמים ולוחש: "תודה".

(פניני עין חמד)

"ואחר כן ישיב אל לבו ויסתכל בתועלת אברי גופו ואופני תקנתו בכל אחד מהם הידים לקחת ולתת והרגלים ללכת והעינים לראות... מה שיודע אותו הודות לבוראו ולשבחו עליהם..." (שער הבחינה פ"ה).

צלילי התזמורת מתנגנים בניעימה שקטה אך נעימה, משתלבים בשולחנות הערוכים כל טוב. המחוננים מסתובבים נרגשים בין האורחים הרבים ומחליפים לחיצות ידיים חמות.

יושב לו ראובן באחד השולחנות הצדדיים באולם השמחות. הערב נחגגת חתונתו של בנו הבכור של השכן בבניין שממול. לעת עתה השולחנות עדיין ריקים בחציים, ודאי יתמלאו הם בזמן הקרוב. ראובן אינו מכיר איש מבין הסועדים, ואשר על כן בוחר הוא לשבת לבדו בשולחן, וזאת בתקווה שבדקות הבאות יכנסו שכניו ומכריו ויבואו לשבת עמו.

מביט ראובן ימין ושמאל ומבטו נודד לכניסה לאולם בתקווה ובצפיה, אולי יזהה אי מי שיארח לו לחברה. עוברים רגעים מספר, וכשהוא שולח שוב מבט חטוף לעבר הכניסה, הוא מבחין בדמות אצילית אפופת הוד נכנסת לאולם. ראובן מאמץ את עיניו. האמנם? היתכן? היתכן שאין עיניו מטעות אותו, וברגע זה ממש נכנס לאולם אחד מצדיקי הדור? הרי זהו רבי משה יעקב רביקוב צוק"ל, המכונה בפי כל "הסנדלר". איככה זכו בעלי השמחה לארח בחתונתם צדיק עצום שכזה המפורסם בברכותיו, בגאונותו בתורה, ביראת השמים ובענוותנותו המופלגת?

פליאתו של ראובן הופכת לתדהמה של ממש, כשהוא רואה ש"הסנדלר" מתקרב ופוסע דווקא לעבר שולחנו הוא. ראובן קופא לרגע על מקומו, לא יודע נפשו ומרגיש פעימות לב מואצות, כשר' משה יעקב ה"סנדלר" מתיישב לא פחות ולא יותר דווקא לידו! איך, איך זוכה הוא בזכות שכזו, גגדול הדור, צדיק שכזה יושב לידו?

ראובן מתעשת מיד ומחליט על אתר שהזדמנות פז שכזו אסור להחמיץ. הוא מוכרח לנצל רגעים מרוממים אלו ולשמעו דבר מה מפי הצדיק. "בבקשה כבוד הרב", פונה ראובן בקול רועד לר' משה יעקב. "אני רוצה לנצל הזדמנות זו, שבה אני יושב ליד כבוד הרב. אנא, בבקשה, יגיד לי הרב 'ווארט' קצר,

האם מותר לשמוע לשון הרע ממי שמספרו כדי להפיג את דאגתו מלבנו?

הצטרפו אלינו ללימוד היומי בספר 'חפץ חיים'

הדאגה בלא להזכיר את השם של המזיק [או לספר לאדם שאינו מכיר]. ולגבי השמיעה ממי שמספר להפיג דאגתו, כתב הספר חסידים (ס"ו סד) שמצוה לשומעו, ואם אפשר, יתקן ויחבבו אצל חברו. והוסיף שאם הנפגע מספר זאת גם לאחרים כי הוא מתכוין להוציא עליו שם רע אין לשמוע לו אלא לגעור בו [שכן להפיג דאגתו בד"כ די בסיפור לאדם אחד]. וראה בספר חסידים (שם) ששמעו שמותר לספר אף כשמועיל רק לשכך כעסו או צערו. ובח"ח כאן יש שביאר (נתיבות חיים), שדוקא אם חבירו חטא נגדו ולבו כבד וקשה לו להחזיק הצער בלב, נחשב הדבר לתועלת, מחמת שמועיל לעתיד להסיר הדאגה, וכעין זה כתב הגרש"ד מונק (מרפא לשון ח"א עמ' לב).

הזכרנו אתמול את דברי ה'חפץ חיים' בהגה"ה, כי "אפשר דהוא הדין אם כוונתו בסיפורו הוא כדי להפיג את דאגתו מליבו, הוי כמכוון לתועלת על להבא".

בביאורים ומוספים מביאים כי יש שהוסיף, שאף שיש סוברים שמהשעבודים המוטלים על הבעל הוא להרגיע את אשתו מדאגותיה והדברים המציקים לה, ולא יתכן א"כ שיהיה אסור לה להציען בפניו - מ"מ ברור שאין שעבוד זה מתיר לעבור על איסור לשון הרע, ואף כשהוא לתועלת קשה שיתקיימו כל התנאים, כגון שתבדוק היטב שבאמת השני עשה לה רע ואין זה רק טעות שלה מחמת שנוגעת בדבר, וכן שתכוון לתועלת בלבד ולא בדרך התרעמות וכעס על המזיק אלא רק להסיר דאגתה, וכן שאינה יכולה להסיר